

ศึกษาการออกแบบศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนครเพื่อประยุกต์สู่แนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์

นางสาวรัชนิกร กุศลานนท์^{1*} จตุรงค์ เลาะห์เพ็ญแสง² และทรงวุฒิ เอกวุฒิวงศา³

A STUDY OF SAKON NAKHON LOCAL TEXTILE HANDICRAFT'S DESIGN FOR APPLYING TO THE PRODUCT DESIGN

Ratchanikorn Kussalanon^{1*} Chaturong Louhapensang² and Songwut Egwutvongsa³

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

^{2,3} ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาครุศาสตร์สถาปัตยกรรมและการออกแบบ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

¹ Graduate students, Department of Industrial Product Design, Faculty of Industrial Education, King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang, Bangkok

^{2,3} Lecturer, Faculty of Industrial Education, King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang, Bangkok

* Corresponding author, E-mail address: pump_oil_unity@hotmail.com

บทคัดย่อ

วัฒนธรรมการทอผ้าอันเป็นประเพณีของผู้หญิงที่สืบทอดกันมาช้านานเกือบทุกชุมชน แต่ละกลุ่มแต่ละเผ่าก็จะมีลักษณะและลวดลายการทอผ้าที่แปลกเป็นของตัวเองอย่างชัดเจน ซึ่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ศึกษาตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาด้านเอกลักษณ์และลักษณะเฉพาะของศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร โดยมุ่งเน้นในจุดมุ่งหมายด้านประเภทและกลุ่มของผ้าพื้นเมือง ลวดลาย สี และกรรมวิธีการผลิต โดยศึกษาจากเอกลักษณ์ของผ้าและวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดสกลนครเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาแนวทางการออกแบบศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร, 2. เพื่อพัฒนาการออกแบบศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร โดยมุ่งเน้นเพื่อหาแนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร โดยการนำข้อมูลที่ศึกษาและเก็บรวบรวมได้มาสร้างเป็นแนวทางการออกแบบศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร ซึ่งจากการวิเคราะห์ผลการศึกษสามารถสรุปเป็นแนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ได้ทั้งหมด 4 แนวทางดังนี้ คือ แนวทางที่ 1 New Of Future แนวทางที่ 2 Culture City แนวทางที่ 3 Freshness Of Natural และแนวทางที่ 4 Enjoy To Play 3. เพื่อได้แนวทางการออกแบบศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร ประยุกต์ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ตามแนวทางการออกแบบศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร ที่สื่อถึงเอกลักษณ์ท้องถิ่นจังหวัดสกลนครและตรงกับกลุ่มเป้าหมายแต่ละประเภท โดยนำแนวทางการออกแบบที่ได้มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ที่สามารถเผยแพร่ศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นให้แก่คนในชุมชนและสังคมได้รู้จักภูมิปัญญาการทำผ้าพื้นเมืองที่มีอยู่ในจังหวัดสกลนคร ซึ่งผลสรุปที่ได้ในงานวิจัยครั้งนี้ คือ การออกแบบลวดลายผ้ารูปแบบใหม่จากแนวทางการออกแบบศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร และนำลวดลายที่ออกแบบใหม่ มาทอเป็นผลิตภัณฑ์ตามแนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ได้คือ ผ้าผืน และเครื่องประกอบการแต่งกาย (ผ้าคลุมไหล่ ผ้าพันคอ เนคไท) โดยผู้วิจัยเลือกแนวทางที่ 1 New Of Future ที่มีค่าความเหมาะสมของแนวทางการออกแบบมากที่สุด ซึ่งสรุปผลงานวิจัยสามารถนำไปเป็นรากฐานในการพัฒนาการออกแบบลวดลายและ

สืบสานผ้าทอพื้นถิ่นและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากผ้าทอพื้นถิ่นของจังหวัดสกลนครให้มีความสอดคล้องกับกลุ่มผู้บริโภคหรือกลุ่มเป้าหมายได้อย่างดี และสื่อถึงเอกลักษณ์ศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนครให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร ผ้าทอพื้นถิ่น กลุ่มชาติพันธุ์ แนวทางการออกแบบ ลวดลาย

ABSTRACT

Traditional weaving is a kind of customary inheritance practice for women in almost all communities. In each tribe and group, there are own certain patterns of weaving. This study was based on objectives: 1. to study unique characteristics of art and handicraft in Sakon Nakhon on types and purposes of the regional groups, patterns, color and the manufacturing process of fabric waving in the observation of the unique local culture in Sakon Nakhon in order to collect information which designed to analyze craft approaches of Sakon Nakhon 2. to improve the cloth design of handicraft tradition in Sakon Nakhon based on approaches of the product design in Sakon Nakhon. Consequently, the data was collected and created a craft concept in Sakon Nakhon. According to the analysis result of the study, the product designs were in 4 guidelines: 1. New of future, 2. Culture City, 3. Freshness of Natural 4. Enjoy to Play; 3. To design cloth handicraft guidelines of Sakon Nakhon applied in product design guidelines applying in local handicraft design of Sakon Nakhon which represents its character for the target group and each type of approaches was used by the application in the new design of products. In addition, it was distributed local arts and crafts in the community and society with native wisdom of Sakon Nakhon. As a result, this research was aimed to design a pattern, new forms of handicraft design guidelines of Sakon Nakhon in 4 guidelines and the pattern of the new design guidelines was presented by waving following the guidelines: textile and clothing (shawls, scarves and ties) that the researcher indicated the type of New of Future in the most appropriate design guidelines for waving into accurate prototypes. Therefore, the summary of the research was concluded in the foundation for the development, design and colorful woven local fabric and development from woven fabric in Sakon Nakorn with the consumers or target groups to present arts and crafts and the unique fabric of the Sakon Nakhon widely.

Keywords: Sakon Nakhon local textile handicraft's design, Local textile, Ethnic group, Conceptual design, Pattern

บทนำ

ในอดีตมนุษย์เรารู้จักใช้ปัญญาในการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆขึ้นมาเพื่อแสดงถึงเอกลักษณ์และตัวตนที่มีอยู่ของตนเอง หรือกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ ซึ่งภูมิปัญญาเหล่านี้จะผ่านการเรียนรู้และถ่ายทอดสืบต่อกันมาช้านานแสดงให้เห็นถึงศิลปวัฒนธรรมในชุมชนนั้นๆได้เป็นอย่างดี ศิลปหัตถกรรมแขนงหนึ่งที่เห็นเด่นชัด คือ "ผ้าทอพื้นบ้าน" (Traditional Textile) จากทั่วโลกที่ถูกเก็บรวบรวมไว้ในพิพิธภัณฑ์ต่างๆ มักจะถูกนำมาเป็นหลักฐานในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชนชาติต่างๆ แสดงให้เห็นถึงบทบาทที่สำคัญยิ่งของผ้าทอพื้นบ้านที่ได้ทำหน้าที่บันทึกเรื่องราวของมนุษยชาติในยุคที่ผ่านมาเป็นลำดับ ดังนั้นการทอผ้าจึงเป็น

ศิลปะอย่างหนึ่ง ที่คนไทยรุ่นปัจจุบันต้องช่วยกันอนุรักษ์ไว้ ผ้าทอจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตคนไทยและกลุ่มชนชาติต่างๆ กรรมวิธี และเทคนิคในการทอผ้าให้เกิดลวดลายเป็นเทคนิคและความสามารถของแต่ละคน

การทอผ้าในภาคอีสาน มีชุมชนตั้งถิ่นฐานโดยอาศัยบริเวณที่มีความอุดมสมบูรณ์ กลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวเป็นชนกลุ่มใหญ่ ของภาคอีสานกระจายกันอยู่ตามจังหวัดต่างๆ และมีวัฒนธรรมการทอผ้าอันเป็นประเพณีของผู้หญิงที่สืบทอดกันมาช้านานเกือบทุก ชุมชน แต่ละกลุ่มแต่ละเผ่าก็จะมีลักษณะและลวดลายการทอผ้าที่แปลกเป็นของตัวเองอย่างชัดเจน มีลวดลายและเอกลักษณ์ที่เป็น ของกลุ่มชาติพันธุ์ ดังเช่น “ผ้าย้อมครามจังหวัดสกลนคร” เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นและยังเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียงในจังหวัดสกลนคร

ซึ่งศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจึงเป็นหนึ่งเอกลักษณ์ที่แสดงถึงภูมิปัญญาของท้องถิ่นนั้น แต่ปัญหาในเรื่องการสืบทอดและการ เผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักเริ่มลดลง ผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับผ้าทอพื้นถิ่นมีรูปแบบเดิมๆ และผู้ทอผ้าพื้นถิ่นมีจำนวนลดลงเนื่องจากการพัฒนา ชุมชนให้ก้าวหน้าด้านอุตสาหกรรม ทำให้การสืบทอดภูมิปัญญาในการทอผ้าพื้นถิ่นลดลงและตัวผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากผ้าพื้นถิ่นไม่เป็นที่ สนใจจากกลุ่มผู้บริโภคสมัยใหม่มากนัก จึงทำให้ความสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้และการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์จากศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่น ค่อยๆลดลงในยุคสมัยใหม่

ดังนั้นการที่เราศึกษาและพัฒนาศิลปหัตถกรรมที่มีอยู่ของผ้าทอพื้นถิ่นจะเป็นการส่งเสริมและสร้างองค์ความรู้ในรูปแบบ ใหม่ๆ โดยใช้ผืนผ้าที่ถักทอจากภูมิปัญญาพื้นถิ่นมาสร้างสรรค์เป็นแนวทางการออกแบบที่จะดึงเอาเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์และ สิ่งแวดล้อมท้องถิ่นนั้นๆมาเป็นจุดเด่น สิ่งทีกล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาวิจัยศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัด สกลนคร และพัฒนาศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนครเพื่อนำไปสู่แนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ในการประยุกต์ใช้กับการ ออกแบบและพัฒนาารูปแบบของผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลาย และเป็นสิ่งใหม่ที่สนองต่อความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

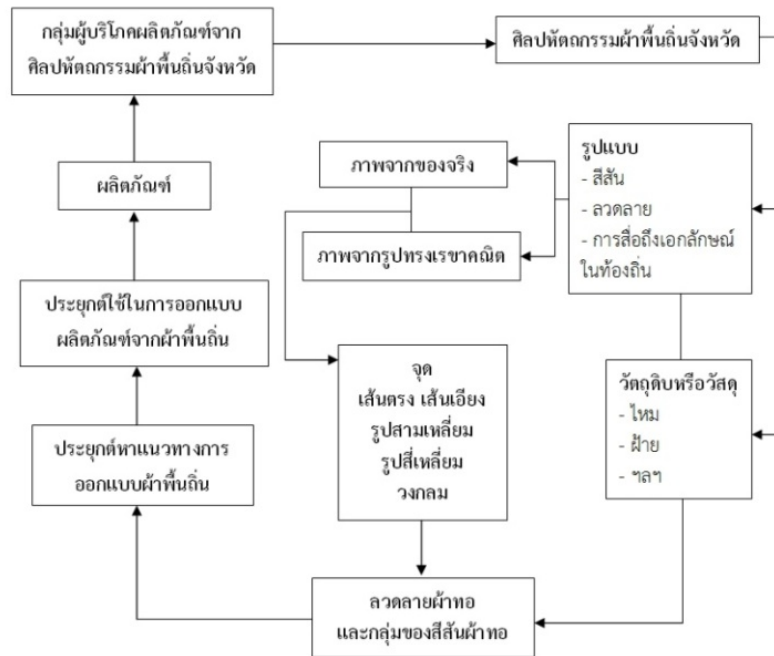

ภาพ 1 การลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล
ที่มา : บันทึกภาพถ่าย โดย รัชนิกร กุศลานนท์ (2556)

วัตถุประสงค์

- 2.1. เพื่อศึกษาด้านเอกลักษณ์และลักษณะเฉพาะของศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร โดยมุ่งเน้นในจุดมุ่งหมาย ด้านประเภทและกลุ่มของผ้าพื้นเมือง ลวดลาย สี และกรรมวิธีการผลิต
- 2.2. เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาการออกแบบศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร โดยมุ่งเน้นเพื่อหาแนวทางการ ออกแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร
- 2.3. เพื่อได้แนวทางการออกแบบศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร ประยุกต์ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ตามแนว ทางการออกแบบศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร ที่สื่อถึงเอกลักษณ์ท้องถิ่นจังหวัดสกลนครและตรงกับกลุ่มเป้าหมายแต่ละ ประเภท

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ภาพ 2 แผนผังแสดงกรอบแนวความคิดในการออกแบบลวดลายทอ-จักสาน ประยุกต์มาจากทฤษฎีการออกแบบลวดลาย
ที่มา : พิณาลิน สาริยา (2549: หน้า 111)

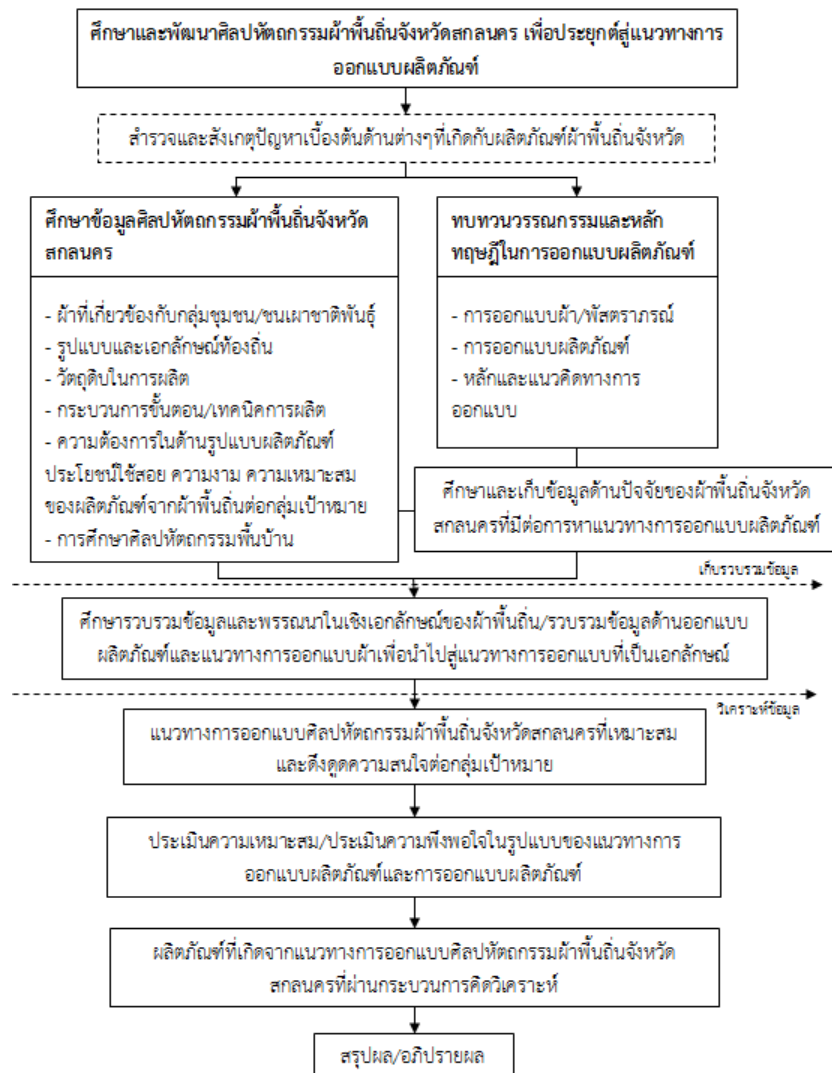
ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ขอบเขตของการศึกษา

- 1.1.1. ศึกษาวัฒนธรรมและศิลปะทัศนกรรมผ้าพื้นถิ่น จังหวัดสกลนคร
- 1.1.2. การเลือกสรรวัตถุดิบในการทำผ้าพื้นถิ่น จังหวัดสกลนคร
- 1.1.3. ศึกษากรรมวิธีในการผลิตหรือเทคนิคในการทำผ้าพื้นถิ่นของจังหวัดสกลนคร
- 1.1.4. ศึกษาลวดลายท้องถิ่นของผ้า สีเส้น รูปแบบ
- 1.1.5. ศึกษากลุ่มประชากรตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมายเพื่อหาแนวทางการออกแบบ

2.2 ขอบเขตด้านการศึกษาการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์

- 2.2.1. ด้านการออกแบบ หาแนวทางการออกแบบที่เหมาะสมและสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม
- 2.2.2. ด้านรูปแบบ รูปทรง เอกลักษณ์ท้องถิ่นที่มีอยู่ เพื่อนำมาวิเคราะห์และสร้างเป็นแนวทางการออกแบบที่เหมาะสมและมีเอกลักษณ์
- 2.2.3. ด้านลวดลาย สีเส้นที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์และศิลปวัฒนธรรมของผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร เพื่อนำมาวิเคราะห์เพื่อหาลักษณะเฉพาะในการสรรค์สร้างแนวทางการออกแบบที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายในแต่ละกลุ่ม

ภาพ 3 แผนผังแสดงขั้นตอนในการศึกษาปัจจัยการออกแบบศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนครเพื่อประยุกต์สู่แนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์

วิธีการดำเนินงานวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มผู้บริโภคหรือกลุ่มเป้าหมายที่มีความสนใจในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์จากผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร จำนวน 200 คน ซึ่งใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยหลักความน่าจะเป็น (Non-probability sampling) โดยจะใช้วิธีการเลือกตัวอย่างประชากรแบบเจาะจง (Purposive sampling) แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

1) กลุ่มประชากรจังหวัดสกลนครผู้สนใจผลิตภัณฑ์จากผ้าพื้นถิ่นของจังหวัดสกลนคร โดยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคคลทั่วไปที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสกลนคร ที่เลือกซื้อหรือเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่มาจากผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร

2.) นักท่องเที่ยวที่แวะมาเลือกซื้อหรือเลือกชมผลิตภัณฑ์จากผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร หรือนักท่องเที่ยวที่สนใจในศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1. **แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured interview)** เจาะลึกรายบุคคลซึ่งผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ในเชิงลึก (In-depth Interview) โดยสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญผ้าทอพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร ผู้ชำนาญการด้านการทอผ้าพื้นถิ่น สีสนและลวดลายพื้นถิ่นในจังหวัดสกลนคร โดยคัดเลือกจากช่างทอผู้มีประสบการณ์ในการทอผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนครแต่ละกลุ่ม

2.2. **แบบสอบถาม** เพื่อหารูปแบบของแนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์จากศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนครกับกลุ่มผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นเมืองจังหวัดสกลนคร เพื่อสามารถบอกลักษณะและความต้องการของผู้บริโภคให้เหมาะสมและสอดคล้องกับแนวทางการออกแบบ โดยแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่กำหนดข้อคำตอบไว้ให้ (Check List) แบบปลายปิด (Closed-Ended Questions) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลของกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 200 คน

2.3. **แบบประเมินความเหมาะสมของแนวทางการออกแบบศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร** ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการออกแบบเป็นผู้ตอบแบบประเมินความเหมาะสมของแนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์จากศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร ที่ผู้วิจัยได้ออกแบบขึ้นมาว่ามีความเหมาะสมตรงตามจุดประสงค์ และแนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์จากศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนครมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายหรือกลุ่มผู้บริโภคผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร

2.4. **แบบสอบถามหาความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบขึ้นจากแนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร** โดยสอบถามความพึงพอใจจากกลุ่มผู้บริโภคหรือกลุ่มเป้าหมายที่มีความสนใจในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์จากผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร จำนวน 200 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

1) กลุ่มประชากรจังหวัดสกลนครผู้สนใจผลิตภัณฑ์จากผ้าพื้นถิ่นของจังหวัดสกลนคร โดยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคคลทั่วไปที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสกลนคร ที่เลือกซื้อหรือเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่มาจากผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร

2) นักท่องเที่ยวที่แวะมาเลือกซื้อหรือเลือกชมผลิตภัณฑ์จากผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร หรือนักท่องเที่ยวที่สนใจในศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Data) และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่ในท้องถิ่นจังหวัดสกลนคร ซึ่งผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลและสัมภาษณ์กลุ่มชาวบ้านและชุมชนในท้องถิ่นที่เป็นผู้ทอผ้าพื้นถิ่น ทำให้การรวบรวมข้อมูลการศึกษาปัจจัยการออกแบบศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร เพื่อประยุกต์สู่แนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ เน้นเชิงคุณภาพเป็นหลัก มีการออกแบบการวิจัยที่ยืดหยุ่นได้ และมีตัวนักวิจัยเป็นเครื่องมือสำคัญในกระบวนการวิจัย ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการเป็นวิธีการหลักในการเก็บข้อมูล และเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย ซึ่งผู้วิจัยได้แยกประเภทของข้อมูลออกตามแหล่งที่มา และยังมีการใช้แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม เข้าช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ตารางที่ 1 แสดงการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลด้านแผนที่ศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่น จังหวัดสกลนครในรูปแบบสรุปผลเป็นตารางเอกลักษณ์ลายผ้ากับพื้นที่ในจังหวัดสกลนคร โดยแบ่งตามกลุ่มชาติพันธุ์

กลุ่มชาติพันธุ์	วัสดุที่ใช้ทอ ไหม/ฝ้าย	เอกลักษณ์กลุ่มลวดลาย/สีสันทันในแต่ละผ้า
<p>เผ่าไทญ้อ</p> <p>ถิ่นฐานเดิมของชาวไทญ้อในสกลนคร</p> <ul style="list-style-type: none"> - เมืองหงสา - เมืองมหาชัยกองแก้ว - เมืองคำเกิด - เมืองคำม่วน <p>อพยพตั้งถิ่นฐานในสกลนครที่</p> <ul style="list-style-type: none"> - อำเภอเมือง - อำเภอสว่างแดนดิน - อำเภอวานรนิวาส - อำเภออากาศอำนวย - อำเภอกุดบาก - อำเภอกุสุมาลย์ 	<p>- พบฝ้ายมากที่สุด</p>	<p>กลุ่มลวดลายที่พบ</p> <ul style="list-style-type: none"> - กลุ่มลายนาค - กลุ่มลายเบ็ดเตล็ด - กลุ่มลายพรรณไม้ - ลายสัตว์ - รูปทรงเรขาคณิต <p>จุดเด่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - ชาวไทญ้อนิยมสวมใส่ผ้าฝ้ายย้อมครามมากที่สุด - ผ้าชิ้น ลายหม้อซ้อคันดิน ต่อหัวต่อตีน มีสีและลายเล็กๆ เฉพาะตัว พื้นสีแดงกำมวง คั่น (แทรก) ด้วยเส้นด้ายสีต่าง ๆ สลับกันทั้งผืน
<p>เผ่าภูไท</p> <p>ถิ่นฐานเดิมของภูไทในสกลนคร</p> <ul style="list-style-type: none"> - การอพยพของชาวภูไทเข้าสู่สกลนครเป็นระลอกที่ 3 จะแยกเป็น 8 กลุ่ม ในสกลนคร คือกลุ่มที่ 3 และกลุ่มที่ 8 ดังนี้ <p>กลุ่มที่ 3 อพยพมาจากเมืองวัง</p> <p>กลุ่มที่ 8 อพยพจากเมืองกะบือ</p> <p>อพยพตั้งถิ่นฐานในสกลนครที่</p> <p>กลุ่มที่ 3 อพยพมาจากเมืองวังมาตั้งถิ่นฐาน</p> <ul style="list-style-type: none"> - อำเภอพรรณานิคม - อำเภอเมือง - อำเภอพังโคน 	<p>- พบไหมมากที่สุด</p> <p>- พบฝ้ายบ้างพื้นที่</p>	<p>กลุ่มลวดลายที่พบ</p> <ul style="list-style-type: none"> - กลุ่มลายสิ่งแวดล้อม - กลุ่มลายเบ็ดเตล็ด - รูปทรงเรขาคณิต <p>จุดเด่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - การทอผ้าชิ้นหม้อตีนต่อเป็นผืนเดียวกับผ้าผืนที่เรียกว่าตีนเต้าเป็นที่นิยมในหมู่ภูไท - ทอเป็นหม้อสาด มีหม้อย้อมคราม จนเป็นสีครามเกือบเป็นสีดำชาวบ้านเรียกว่า “ผ้าดำ” หรือซิ่นดำ - ทำเป็นหม้อคัน มีได้ทอเป็นหม้อทั้งผืน แต่หากมีลายต่าง ๆ มากันไว้ สีที่นิยมคือ สีเขียว สีน้ำเงิน สีแดง สีม่วง พื้นมักใช้เครื่องทอฝ้ายสีเปลือกอ้อย - นอกจากนี้ยังพบผ้ามัดหมี่ฝ้ายขาวสลับดำในกลุ่มภูไท - ผ้าหม้อของภูไทที่เรียกว่า ผ้าจ่อง เป็นผ้าทอด้วยยืน มีเครื่องลาย เครื่องพื้นลายแบบนอกจากนี้ยังมีผ้าแพรวา

- อำเภอบ้านม่วง
- อำเภอมหาชนะชัย
- อำเภอกุสุมาลย์
- อำเภอวาริชภูมิ
- อำเภอกุดบาก
- อำเภอสว่างแดนดิน

กลุ่มที่ 8 อพยพจากเมืองกะบองมาตั้งถิ่นฐานที่ล้านปลาเป่า บ้าน
นี้ยกเป็น อำเภอวาริชภูมิ

เผ่าโล้

ถิ่นฐานเดิมของเผ่าโล้ในสกลนคร

ชาวโล้ที่อพยพเข้าสู่จังหวัดสกลนคร เชื่อว่าน่าจะจะมีบรรพบุรุษอยู่ที่

- เมืองมหาชัยกองแก้ว
- เมืองบก
- เมืองวัง
- เมืองบัว

อพยพตั้งถิ่นฐานในสกลนครที่

- อำเภอกุสุมาลย์
- อำเภอพรรณานิคม

- พบฝ้ายมากที่สุด
- พบไหมบางพื้นที่

กลุ่มลวดลายที่พบ

- กลุ่มลายนาคร
- กลุ่มลายเบ็ดเตล็ด
- กลุ่มลายพรรณไม้
- ลายสัตว์
- รูปทรงเรขาคณิต
- กลุ่มลายสิ่งแวดล้อม

จุดเด่น

- ชาวโล้มีวัฒนธรรมผ้าฝ้ายที่น่าสนใจกลุ่มหนึ่งเพราะสามารถพัฒนาการทอผ้าฝ้ายเป็นผ้ามัดหมี่และทอเป็นลายซิดที่เด่นชัดกว่ากลุ่มอื่น ๆ
- ผ้าซิด ไม่ค่อยปรากฏในกลุ่มอื่น ๆ มากเท่ากลุ่มโล้
- นิยมผ้าฝ้ายย้อมคราม สีเข้มจนเกือบดำ มีเชิงตีนเตี้ย เช่นเดียวกับภูไท กลุ่มญ้อ บางแห่งที่สามารถทอผ้าซิดได้นำผ้าซิดมาเป็นผ้าซิ่น ที่เรียกว่านุ่งผ้าซิด

เผ่าโย้ย

ถิ่นฐานเดิมของเผ่าโย้ยในสกลนคร

- สันนิษฐานว่าอพยพย้ายถิ่นฐานมาจากเมืองเวียงจันทร์และเมืองฮ่อมท้าวฮูฮู หรือบางที่เรียกว่าเมืองฮ่อมท้าว

- พบฝ้ายมากที่สุด

กลุ่มลวดลายที่พบ

- กลุ่มลายนาคร
- กลุ่มลายพรรณไม้
- ลายสัตว์
- รูปทรงเรขาคณิต

จุดเด่น

- การแต่งกายนิยมผ้าฝ้าย และต่อมาพัฒนาผ้าฝ้ายเป็นการทอมัดหมี่ ลวดลายต่างๆ นิยมผ้าย้อมครามทั้งเสื้อและผ้าซิ่น
- สวมเสื้อต่อหรือเสื้ออ้อมบ้างครั้งใช้ผ้าขาวม้าฝ้ายมาห่มเป็นผ้าเปี่ยงปิดหน้าอกเท่านั้นก็ไปไหน ๆ ได้

อพยพตั้งถิ่นฐานในสกลนครที่

- อำเภออากาศอำนวย
- อำเภอมารวิชัย

เผ่าไทยลาว

สันนิษฐานว่าเป็นกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในภาคอีสานอยู่แล้วมาช้านาน และมีพวกที่อพยพจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงเป็นบางส่วน

- นักมานุษยวิทยาและนักประวัติศาสตร์เรียกว่า “คนอีสาน”
- ลาวพวน คือ พวกที่ถูกกวาดต้อน เทร่เข้ามาจากเมืองพวนในแคว้นหัวพันทั้งหก
- ลาวโซ่ง หรือผู้ไท หรือไทดำ ที่มาจากแคว้นสิบสองจุไทย
- ลาวหลวงพระบาง ที่มาจากเมืองหลวงพระบาง
- ลาวครั่งหรือลาวภูคัง ที่มาจากแถบภูคังในเขตหรือหลวงพระบาง
- ลาวเวียง ที่มาจากเมืองเวียงจันทน์ในประเทศลาว

อพยพตั้งถิ่นฐานในบริเวณที่พบไทลาว คือ แหล่งชุมชนที่ได้รับการปรับปรุงให้เป็นบ้านเมือง และมีการบูรณะหรือสร้าง ศาสนสถานขึ้น

- พระธาตุเชิงชุม พระธาตุนารายณ์เจงเวง ในเขตจังหวัดสกลนคร หรืออำเภอเมือง และกระจายตัวอยู่ตามที่ราบที่มีลำนํ้าอุดมสมบูรณ์

- พบฝ้ายมากที่สุด

กลุ่มลวดลายที่พบ

- กลุ่มลายนาค
- กลุ่มลายเบ็ดเตล็ด
- กลุ่มลายพรรณไม้
- ลายสัตว์
- รูปทรงเรขาคณิต

จุดเด่น

เผ่าไทยลาว (ไทยอีสาน) นิยมผ้าฝ้ายมาแต่เดิม และพัฒนาผ้าฝ้ายเป็นการทอผ้ามัดหมี่ลวดลายต่าง ๆ - ผ้าชิ้นแขนกระบอกฝ้ายย้อมคราม หรือมัดหมี่ เป็นที่นิยมของชนเผ่าไทยลาว กลุ่มที่แต่งกายแบบดั้งเดิมจริง ๆ นิยมแต่งด้วยฝ้ายย้อมครามทั้งเสื้อและผ้าชิ้น แต่ไม่สวยเด่นเท่าผ้ามัดหมี่เพราะมีสีดำเมื่อทั้งตัว การพัฒนาการของการทอผ้ามัดหมี่ ทำให้ไทยลาวในปัจจุบันสามารถทอผ้าลายหมี่คั่นหลายสี - นิยมชิ้นไม่มีเชิงทั้งที่เป็นผ้าชิ้น (ทอ) และผ้ามัดหมี่ฝ้ายหรือไหม

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่าดังนั้นการจำแนกกลุ่มลวดลายผ้าทำให้เห็นถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรมและประเพณีที่สืบทอดกันมาอย่างชัดเจน สามารถทราบได้ถึงลักษณะของลวดลายที่เด่นชัด สีเส้นที่นิยมใช้ในการทอ และชนิดของผ้าว่าเป็นไหมหรือฝ้าย และอีกสิ่งหนึ่งก็ตามมาจากการจำแนกประเภทตามกลุ่มลวดลายจะช่วยให้เห็นถึงท้องถิ่นที่นิยมทอผ้าประเภทต่างๆ ซึ่งสามารถนำมาวิเคราะห์รวมกับการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ได้ ซึ่งจะเกิดเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ความนิยมในการทอ ชนิดของผ้าทอ รูปแบบ สีเส้น และลวดลายผ้าที่ปรากฏเด่นชัดในท้องถิ่นที่กลุ่มชาติพันธุ์นั้นอาศัยอยู่

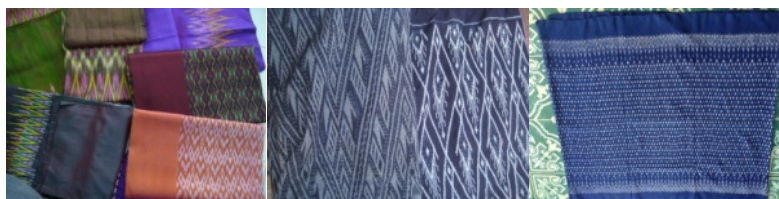
การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากลวดลายผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนครที่เก็บรวบรวมได้จากการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured interview) และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) สัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญในเชิงลึกเป็นรายบุคคล (In-depth interview) เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาผ่านการสังเคราะห์และวิเคราะห์ผลในเชิงบรรยาย โดยใช้ตารางช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดประเภทและแยกหมวดตามความเหมาะสมของชุดข้อมูลศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร โดยแบบสัมภาษณ์แต่ละแบบจะเป็นลักษณะปลายเปิด (Open ended question) ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญผ้าทอพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร ผู้ชำนาญการด้านการทอผ้าพื้นถิ่น สีเส้นและลวดลายพื้นถิ่นในจังหวัดสกลนคร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลด้านผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นที่เกิดจากศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร และการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภคแต่ละกลุ่ม ผลิตภัณฑ์จากผ้าทอพื้นถิ่นจังหวัดสกลนครสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มหลัก ที่นิยมผลิตออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ และตัดเย็บ คือ

(1) ผ้าผืนที่ยังไม่ผ่านกระบวนการผลิต มีกลุ่มผู้บริโภค ดังนี้

ภาพ 4 ผ้าผืนที่ยังไม่ผ่านกระบวนการผลิต

กลุ่มผู้บริโภค 1 - จะเป็นกลุ่มวัยทำงานที่มีอายุตั้งแต่ 25 ขึ้นไป จนถึงวัยผู้ใหญ่และวัยชรา

กลุ่มผู้บริโภค 2 - ที่เป็นบุคคลทั่วไปตั้งแต่อายุ 30 ปีขึ้นไป จนถึงวัยชรา

กลุ่มผู้บริโภค 3 - บุคคลทั่วไปที่สนใจในผ้าพื้นเมืองและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในจังหวัดสกลนคร

โดยทั้งสามกลุ่มผู้บริโภคเพศหญิงจะเลือกซื้อผ้าผืนมากกว่าเพศชาย

กลุ่มผู้บริโภคเหล่านี้ มักจะเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นผ้าผืนที่ยังไม่ผ่านกระบวนการตัดเย็บจากผ้าฝ้ายหรือผ้าไหม เพราะจะนำผ้าผืนเหล่านี้มาออกแบบและตัดเย็บเป็นชุดใส่ในงานพิธีสำคัญต่างๆ หรือหากทำงานในหน่วยงานราชการก็จะถูกกำหนดหรือบังคับให้ใช้ผ้าในท้องถิ่นในการตัดเย็บชุดที่จะสวมใส่มาทำงาน ซึ่งจะมีการกำหนดวันที่จะใส่ชุดจากผ้าพื้นเมืองของจังหวัดนั้นๆ อยู่ในหน่วยงานราชการแต่ละแห่ง

(2) ผ้าที่ผ่านการตัดเย็บเป็นชุดบุรุษและสตรี มีกลุ่มผู้บริโภค ดังนี้

ภาพ 5 ผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าที่เกิดจากศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร

กลุ่มผู้บริโภค 1 - เป็นกลุ่มวัยทำงานที่มีอายุตั้งแต่ 25 ขึ้นไป จนถึงวัยผู้ใหญ่และวัยชรา ทั้งเพศหญิงและชาย โดยผู้บริโภคส่วนใหญ่จะทำงานในกลุ่มของงานราชการ หรือรัฐวิสาหกิจ และในภาคเอกชนบางส่วน

กลุ่มผู้บริโภค 2 - กลุ่มผู้บริโภคที่เป็นบุคคลทั่วไปอายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป ที่ซื้อชุดเสื้อผ้าพื้นเมืองไว้ใส่ไปงานพิธีสำคัญเท่านั้น หรือใช้สวมใส่เวลาไปวัดทำบุญ

กลุ่มผู้บริโภค 3 - เป็นนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในจังหวัดสกลนคร

กลุ่มผู้บริโภคเหล่านี้ มักจะเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นผ้าพื้นเมืองที่ตัดเป็นชุดสำเร็จรูปแล้ว โดยมีความต้องการสวมใส่ผ้าพื้นเมืองในการทำงานหรืองานพิธีต่างๆเป็นครั้งคราว จึงตัดสินใจเลือกซื้อผ้าพื้นเมืองที่ตัดเป็นชุดสำเร็จรูปมาแล้ว เพราะราคาเหมาะสมหาซื้อง่ายไม่เสียเวลาในการรอผู้ทอผ้าทอหลายที่ตนต้องการ

(3) ผ้าที่ผ่านการตัดเย็บเป็นชุดเครื่องประกอบการแต่งกาย มีกลุ่มผู้บริโภค ดังนี้

ภาพ 6 ผลิตภัณฑ์เครื่องประกอบการแต่งกายที่เกิดจากศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร

กลุ่มผู้บริโภค 1 - เป็นกลุ่มนักเรียนนักศึกษา

กลุ่มผู้บริโภค 2 - จะเป็นกลุ่มวัยทำงานขึ้นไปจนถึงวัยผู้ใหญ่และวัยชรา ทั้งเพศหญิงและชาย

กลุ่มผู้บริโภค 3 - บุคคลทั่วไปที่สนใจในผ้าพื้นเมืองและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในจังหวัดสกลนคร

สิ่งของที่ทำจากผ้าพื้นเมืองที่กลุ่มผู้บริโภครุ่นนี้จะเลือกซื้อไปใช้งานหรือเป็นของฝากมักจะเป็น กระเป๋า กระเป๋าใส่ของขนาดเล็ก กระเป๋าเงิน ย่ามใส่ของ ผ้าพันคอ หมวก เป็นต้น ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ผู้บริโภคผ้าทอจังหวัดสกลนครนิยมเลือกซื้อ และมีมากมายในร้านจำหน่ายสินค้าในจังหวัดสกลนครและท้องถิ่นที่ทอผ้าเป็นธุรกิจครอบครัว

ตารางที่ 2 แสดงการวิเคราะห์ผลข้อมูลแจกแจงการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร จากกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามความต้องการในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์จากศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร

ผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร	Frequency	Percent
ผ้าฝ้ายที่ยังไม่ผ่านกระบวนการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์	86	43.0
เสื่อผ้าบุรุษและเสื่อผ้าสตรี	11	5.5
ผ้าพันคอ, ผ้าคลุมไหล่	60	30.0
ชุดหมอนประกอบเครื่องเรือน	38	19.0
ชุดผ้าปูที่นอน	5	2.5
Total	200	100.0

สรุปผล ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ที่มาเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนครจำนวน 200คน โดยเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าฝ้ายที่ยังไม่ผ่านกระบวนการแปรรูป คิดเป็นร้อยละ 43.0 ผ้าพันคอ, ผ้าคลุมไหล่ คิดเป็นร้อยละ 30.0 ชุดหมอนประกอบเครื่องเรือน คิดเป็นร้อยละ 19.0 เสื่อผ้าบุรุษและเสื่อผ้าสตรี คิดเป็นร้อยละ 5.5 ชุดผ้าปูที่นอน คิดเป็นร้อยละ 2.5 จากผู้ที่มาเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร

2. การวิเคราะห์ข้อมูลและการทดลองย้อมสีเส้นใย ด้านเอกลักษณ์สีสันของศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร

ซึ่งผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ทางด้านวัสดุที่ไขทอ ด้านสีสันและลวดลายผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนครเพื่อมุ่งเน้นหาแนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์จากศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร

ตารางที่ 3 ตารางวิเคราะห์สีสันการทดลองย้อมสีธรรมชาติในผ้าฝ้ายที่มีในจังหวัดสกลนคร

สี	ลักษณะของสีสันบนเส้นด้ายที่ผ่านการย้อมสี	การวิเคราะห์ข้อมูล
สีคราม		สีคราม - สีย้อมธรรมชาติได้จากต้นคราม มักใช้ในการย้อมฝ้ายมากกว่าย้อมไหม และเป็นสีที่เป็นเอกลักษณ์เด่นชัดในจังหวัดสกลนคร หาได้ง่ายและเป็นสีที่คนในท้องถิ่นใช้ย้อมเป็นสีหลักในการทอผ้า จะให้สีฟ้าอ่อนจนถึงสีน้ำเงินเข้มหรือสีกรมท่า
สีแดง-น้ำตาล		สีแดง-น้ำตาล - สีย้อมธรรมชาติได้จากเปลือกประดู่ ได้สีแดงจนถึงสีแดงอมน้ำตาล หาได้ง่ายในพื้นที่จังหวัดสกลนคร จะไม่ออกสีแดงเด่นชัดเพราะสีที่ได้จากเปลือกไม้ส่วนใหญ่จะออกสีอมน้ำตาล และสีน้ำตาล นอกจากนี้ยังมีครั้งที่ให้สีแดงสดซึ่งส่วนใหญ่จะย้อมได้สีติดดีเมื่อนำเส้นไหมมาย้อม
สีส้ม		สีส้ม - สีย้อมธรรมชาติจากเม็ดหมากสตรี โดยใช้เมล็ดจากต้นหมากสตรี มีย้อมให้เกิดเป็นสีส้ม หาได้ง่ายในท้องถิ่นจังหวัดสกลนคร สีที่ย้อมออกมาจะออกสีส้มอ่อนๆ นอกจากนี้ยังมีเปลือกหุ้มเมล็ดของต้นคำเงาะและแก่นของต้นฝางที่ให้สีส้มและสีแดงอีกด้วย

<p>สีชมพู-สีแดงอ่อน</p>		<p>สีชมพู-สีแดงอ่อน - สีย้อมธรรมชาติจากเปลือกกระเลา (เปลือกต้นอินทนิล) ให้สีชมพูอมส้มน้ำตาล และออกสีแดงอ่อน ซึ่งจะไม่ให้สีแดงเข้มเท่าฝ้ายหรือไหมที่ย้อมสีเคมี เพราะจะออกสีผาด-น้ำตาลอ่อนตามธรรมชาติปนมากับสีที่เราต้องการด้วย นอกจากนี้เปลือกของลำต้นมันและรากยอที่สามารถใช้ย้อมสีชมพู-ชมพูอมส้มได้ นิยมใช้กับการย้อมสีเส้นไหม</p>
<p>สีเหลือง</p>		<p>สีเหลือง - สีย้อมธรรมชาติจากใบเหมือด(ใบจากต้นสมอ) และเปลือกขะหนุน ทำให้สีที่ออกมาได้สีเหลืองอ่อนออกนวลๆ นอกจากนี้ยังมีเปลือกของลำต้นมะม่วงและแก่นของต้นขนุนที่ให้สีเหลือง เช่นกัน</p>
<p>สีเขียว</p>		<p>สีเขียว - สีย้อมธรรมชาติจากใบเหมือด(ใบจากต้นสมอ) และผลจากต้นสมอ เมื่อย้อมออกมาแล้วจะได้สีเขียวอมเหลืองอ่อนจนถึงสีเขียวขี้ม้า นอกจากนี้ยังมีต้นดอกบัวตองที่ใช้ได้ส่วนดอกกับใบ ใบหูกวาง และเปลือกของลำต้นมะม่วง ที่สามารถให้สีเขียวได้เหมือนต้นสมอ</p>
<p>สีขาว-เทา-ม่วง (ม่วงอมคราม)</p>		<p>สีขาว-เทา-ม่วง(ม่วงอมคราม) - สีย้อมธรรมชาติจากดอกกระเลา (ดอกของต้นอินทนิล) และดอกอัญชัญซึ่งจะให้สีขาวอมม่วงอ่อนๆจนถึงสีม่วงอ่อนอมเทา ลักษณะของสีจะไม่ออกสีม่วงเด่นชัด ส่วนสีม่วงอมครามได้จากใบอ่อนของต้นคราม ที่จะออกสีม่วงอมน้ำเงินเข้ม ซึ่งความเข้มของสีจะอยู่ที่การย้อมซ้ำตามจำนวนครั้ง</p>

จากตารางที่ 3 สรุปลักษณะของสีย้อมจากธรรมชาติ สีที่ย้อมจากธรรมชาติจะมีสีที่ไม่น่าออกสีสดหรือเข้มจนเกินไป และไม่ออกสีที่เด่นชัดอย่างชัดเจน จะมีสีออกผาดอมน้ำตาลเข้ามาปนบ้างเล็กน้อยเป็นสีที่ได้จากสีย้อมจากธรรมชาติ ทั้งจาก ใบไม้ เปลือกไม้ เปลือกของผลชนิดต่างๆ แก่นของลำต้น เมื่อย้อมออกมาจะไม่ได้สีที่เด่นชัดแต่จะออกสีอ่อนตามธรรมชาติซึ่งต่างจากการย้อมด้วยสีเคมีที่จะสีสดและเส้นฝ้ายหรือไหมเมื่อย้อมแล้วจะติดสีง่ายกว่า ส่วนสีที่ออกเข้มและสดที่สุดในการย้อมสีธรรมชาติจะเป็นสีน้ำเงินที่ได้จากต้นคราม และสีน้ำตาลที่ได้จากเปลือกไม้ ซึ่งสีจะออกเป็นสีเข้มและเห็นเด่นชัด

3. การวิเคราะห์ข้อมูลด้านเอกลักษณ์วัสดุที่ใช้ทอ ลวดลายผ้า และสีสันทึ่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร

ตารางที่ 4 สรุปผลข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถามด้านเอกลักษณ์ของผ้าทอพื้นถิ่น และกลุ่มลวดลายผ้าทอพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร ที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร โดยผู้เชี่ยวชาญผ้าพื้นถิ่น นักวิชาการวัฒนธรรม และผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ในศูนย์ otop center จังหวัดสกลนคร (จำนวนทั้งหมด 15 คน)

ลำดับ	รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ(percent)
1	ประเภทของผ้าทอ	15	100.0
	ผ้าฝ้าย	15	100.0
	ผ้าไหม	0	0
2	โทสนีล้นที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของผ้าทอพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	15	100.0
	กลุ่มสีขาว	12	80.0
	กลุ่มสีแดง	13	86.7
	กลุ่มสีฟ้า-สีน้ำเงิน	15	100.0
	กลุ่มสีเหลือง	11	73.3
	กลุ่มสีเขียว	12	80.0
	กลุ่มสีม่วง	4	26.7
	กลุ่มสีชมพู	3	20.0
	กลุ่มสีน้ำตาล-ส้ม	14	93.3
	กลุ่มสีเทา	1	6.7
	กลุ่มสีดำ	7	46.7
	3	ลวดลายที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของผ้าทอพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	15
กลุ่มลวดลายหมี่คั้น		5	33.3
กลุ่มลวดลายหมี่เครือ		6	40
กลุ่มลวดลายที่มาจากรูปทรงเรขาคณิต		13	86.7
กลุ่มลวดลายสัตว์		12	80.0
กลุ่มลวดลายนาค		15	100.0
กลุ่มลวดลายพรรณไม้		15	100.0
กลุ่มลวดลายเชิงเทียน		0	0.0
กลุ่มลวดลายขอ		11	73.3
กลุ่มลวดลายปราสาท		0	0.0
กลุ่มลวดลายโคม		11	73.3
กลุ่มลวดลายเบ็ดเตล็ด		1	6.7
กลุ่มลวดลายจากสิ่งแวดล้อม		5	33.3
กลุ่มลวดพื้นเรียบ		1	6.7
กลุ่มลวดลายตาราง		0	0.0

จากตาราง 4 สรุปผลการข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถามด้านเอกลักษณ์ของผ้าทอพื้นถิ่น และกลุ่มลวดลายผ้าทอพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร ได้ที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร โดยผู้เชี่ยวชาญผ้าพื้นถิ่น นักวิชาการวัฒนธรรม และผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ในศูนย์ otop center จังหวัดสกลนคร (จำนวนทั้งหมด 15 คน) ได้เอกลักษณ์ของผ้าทอพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้

- ประเภทของผ้าทอ วัสดุที่ใช้ในการทอในท้องถิ่นจังหวัดสกลนคร คือ ผ้าฝ้าย
- โทนสีสันทันที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของผ้าทอพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร 6 อันดับ ที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์สีสันทันมากที่สุด ซึ่งเทียบสีจากผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่นที่มีจำหน่ายในท้องถิ่นจังหวัดสกลนคร โดยให้ใกล้เคียงสีที่มีอยู่จริงมากที่สุด

กลุ่มโทนสีฟ้า-สีน้ำเงิน

ภาพ 7 โทนสีฟ้า-น้ำเงิน

ความโดดเด่นในท้องถิ่น เป็นสีที่มีวัฒนธรรมการทอมายาวนานและนิยมทอในท้องถิ่นจังหวัดสกลนครมากที่สุด ซึ่งย้อมด้วยต้นคราม และเป็นสีที่เป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นจังหวัดสกลนคร สามารถย้อมไล่โทนสีอ่อนไปโทนสีเข้มตามจำนวนครั้งที่ย้อม ซึ่งโทนสีนี้พบในทุกพื้นที่ของสกลนคร

กลุ่มโทนสีน้ำตาล-สีส้ม

ภาพ 8 โทนสีน้ำตาล-ส้ม

ความโดดเด่นในท้องถิ่น เป็นสีที่มีการทอมานานเช่นกัน เป็นสีย้อมธรรมชาติจากพวกเปลือกไม้และใบไม้ชนิดต่างๆ ซึ่งให้โทนสีน้ำตาลที่หลากหลายและสีน้ำตาลอมส้ม อ่อน-เข้มตามจำนวนครั้งที่ย้อม พบได้ในทุกพื้นที่ของจังหวัดสกลนคร เป็นสีที่ทอรวมกับสีอื่นมากกว่าทอเป็นสีเดียว

กลุ่มโทนสีแดง

ภาพ 9 โทนสีแดง

ความโดดเด่นในท้องถิ่น เป็นสีที่นิยมทอรวมกับสีน้ำตาล ซึ่งสีจะไม่แดงสดแต่จะออกสีแดงอมน้ำตาลแก่หรือสีแดงอ่อนๆ หรือแดงอมน้ำตาล ซึ่งเป็นสีที่ได้จากการย้อมสีธรรมชาติจากเปลือกไม้ หรือถ้าจะให้เป็นแดงสดต้องย้อมด้วยครั่งทำให้สีแดงเด่นชัดขึ้น ซึ่งในสกลนครนิยมย้อมด้วยเปลือกไม้มากกว่า

กลุ่มโทนสีขาว-สีเขียว

ภาพ 10 โทนสีขาว-เขียว

ความโดดเด่นในท้องถิ่นกลุ่มสีขาว เป็นเส้นใยที่ไม่ผ่านการย้อมสีเลยหรือผ่านการย้อมแค่ครั้งเดียว ซึ่งสีที่ไม่ผ่านการย้อมจะให้โทนสีขาว-ขาวเหลืองตามความใหม่ความเก่าของเส้นใย หากผ่านการย้อมหนึ่งครั้งก็จะออกขาวน้ำตาลอ่อนหรือขาวเทาอ่อนๆ

ความโดดเด่นในท้องถิ่นกลุ่มสีเขียว เป็นสีที่ย้อมได้จากใบไม้และเปลือกไม้สีจะไม่ออกเป็นสีเขียวสด แต่จะออกเป็นสีเขียวอ่อนอมเหลือง สีเขียวขี้ม้า สีเขียวแก่ และเขียวอมน้ำตาล อ่อน-เข้มตามจำนวนครั้งที่ย้อม เป็นสีที่มักทอคู่กับโทนสีเหลือง สีน้ำตาล และสีคราม ไม่ค่อยพบทอเป็นสีเดียวบนผ้าฝ้าย

กลุ่มโทนสีเหลือง

ภาพ 11 โทนสีเหลือง

ความโดดเด่นในท้องถิ่น เป็นสีเหลืองที่ออกสีค่อนข้างอ่อน เป็นเหลืองไข่สีนวล หรือเป็นเหลืองอมน้ำตาล อ่อน-เข้มตามจำนวนครั้งที่ย้อม ไม่ออกสีเหลืองสดเพราะเป็นสีเปลือกไม้จะได้สีที่เป็นธรรมชาติไม่สด มีทอเป็นสีหลักสีเดียวอยู่บ้าง แต่ส่วนใหญ่ มักจะปนอยู่กับสีอื่นอย่างเช่น สีน้ำตาล สีเขียว และสีคราม

- ด้านเอกลักษณ์ลวดลายผ้าของผ้าพื้นถิ่นสกุลนคร ที่เก็บรวบรวมข้อมูลได้จากแบบสอบถามด้านเอกลักษณ์ของผ้าทอพื้นถิ่น 4 ลำดับ ลวดลายที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ผ้าพื้นถิ่น

กลุ่มลวดลายเรขาคณิต

ภาพ 12 ลวดลายเรขาคณิต

- รูปทรงสามเหลี่ยมแบบต่างๆ และรูปทรงของสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัดมาประกอบกันเป็นลวดลาย มีการนำจุดและเส้นสร้างเป็นรูปทรงเรขาคณิต เส้นตรง และเส้นที่หักงอจนเกิดเป็นทรงตะขอ
- มีลวดลายต่อกันทั้งผืนผ้าอยู่ประมาณ 80 - 100% ของผ้าทอ

กลุ่มลวดลายพรรณไม้-นาค

ภาพ 13 ลวดลายพรรณไม้-นาค

- ส่วนใหญ่ที่เด่นจะเป็นลายต้นสน ซึ่งเลียนแบบมาจากธรรมชาติของต้นสน ลักษณะเป็นเส้นหักงอจับกันเป็นข้อเสียดจากเล็กลงไปหาใหญ่ ลายนาคจะเป็นเส้นที่หักปลายหัวให้งอเหมือนหัวพญานาคมักอยู่รวมกับลายต้นสนเป็นหลัก
- ลายต้นสนจะมีลวดลายอยู่ 50% ของผ้าทอหรือครึ่งผืนจากส่วนล่างถึงส่วนกลาง ลายนาคจะมีลวดลายอยู่เต็มผืนหากเป็นลายนาคอย่างเดียว ประมาณ 80%ของผ้า แต่ถ้าอยู่รวมกับลายต้นสนจะมีลวดลายแค่ 50% หรือครึ่งผืนของผ้าทอ

กลุ่มลวดลายขอ(หวี)-โคม

ภาพ 14 ลวดลายขอ(หวี)-โคม

- ลายขอจะเป็นเส้นหรือจุดเรียงต่อกันและหักงอจนเป็นรูปตะขอหรืออีกชื่อ คือ ลายหวี ส่วนลายโคมจะเป็นรูปข้าวหลามตัดหรือสามเหลี่ยมที่เป็นเส้นหรือจุดเรียงกัน

- ลายขอมมีลายอยู่เต็มผืนผ้าต่อกันเป็นลายใหญ่ 80% ลายโคมจะ กระจายตัวออกไม่เชื่อมต่อกัน มีลายอยู่ 80%ของผ้าทอ

สัตว์ (จำพวกลายแมงกระเบื้องหรือผีเสื้อจะพบมากที่สุด)

ภาพ 15 แมงกระเบื้องหรือผีเสื้อ

- ลายแมงกระเบื้องหรือผีเสื้อเป็นลายสัตว์ที่นิยมมากลายหนึ่ง เลียนแบบจากรูปแบบของผีเสื้อในธรรมชาติ ลายเต่า เลียนแบบมาจากกระดองของเต่าที่มีรูปแบบหลายแฉก ปีกนก เป็นลายที่นิยมทออีกลายหนึ่งมีความละเอียดของลายอย่างเด่นชัด เลียนแบบมาจากปีกของนกเวลากางออก

- ลายแมงกระเบื้องหรือผีเสื้อ มี ลายอยู่เต็มผืนผ้าต่อกันเป็นลายใหญ่ 90% ของผืนผ้า ลายเต่ามี ลายอยู่เต็มผืนผ้าต่อกันเป็นลายใหญ่ 80% ของผืนผ้า ปีกนกเป็นลายที่นิยมทออีกลาย ซึ่งมีหลายละเอียดต่อกันเป็นลายใหญ่ 90% ของผืนผ้า

ผลการวิจัยแนวทางการออกแบบศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร

1.1 สรุปผลแนวทางการออกแบบศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร ได้แบ่งออกเป็น 4 แนวทางดังนี้

แนวทางที่ 1 New Of Future กลุ่มโทนสีฟ้า-สีน้ำเงิน และสีขาว (Blue Colors Tone)

- กลุ่มผลิตภัณฑ์ที่นำมาออกแบบในแนวทาง คือ ผ้าผืน เครื่องประกอบการแต่งกาย (ผ้าพันคอ ผ้าคลุมไหล่และเนคไท) และของตกแต่งบ้าน

- โทนสีที่นำไปใช้ในการออกแบบลวดลาย

ภาพ 16 โทนสีที่นำไปใช้ในการออกแบบลวดลาย

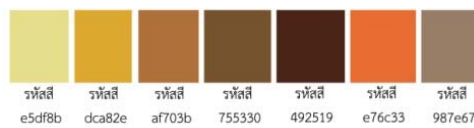
- **กลุ่มลวดลายต้นแบบ** คือ กลุ่มลวดลายรูปทรงเรขาคณิต กลุ่มลวดลายขอ(หวี) กลุ่มลวดลายโคม ซึ่งมีรูปทรงกลายเป็นเรขาคณิต

- **กลุ่มเป้าหมาย** คือ กลุ่มคนรุ่นใหม่เพิ่งเริ่มทำงานจนถึงวัยกลางคนอายุตั้งแต่ 20-39 ปี ทั้งชายและหญิง ได้ทั้งผู้บริโภคในท้องถิ่นและกลุ่มนักท่องเที่ยว

ภาพ 17 แผนภูมิแนวทางที่ 1 และ Inspiration-concept เพื่อประยุกต์ใช้ในการออกแบบผ้าทอและผลิตภัณฑ์แนวทางที่ 1 แนวทางที่ 2 Culture City กลุ่มโทนสีน้ำตาล-สีส้ม (Brown Colors Tone)

- กลุ่มผลิตภัณฑ์ที่นำมาออกแบบในแนวทาง คือ ผ้าฝ้าย เครื่องประกอบ การแต่งกาย (ผ้าพันคอ ผ้าคลุมไหล่และเนคไท) และของตกแต่งบ้าน
- โทนสีที่นำไปใช้ในการออกแบบลวดลาย

ภาพ 18 โทนสีที่นำไปใช้ในการออกแบบลวดลาย

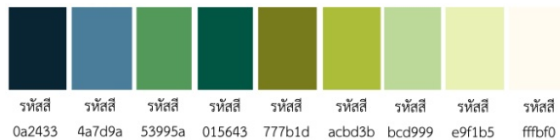
- กลุ่มลวดลายตันแบบ คือ กลุ่มลวดลายพรรณไม้ กลุ่มลวดลายขนาด ซึ่งเป็นลายที่ซับซ้อนให้ผู้ใช้หลักผู้ใหญ่หรือผู้ที่เคารพนับถือ
- กลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มวัยผู้ใหญ่ ผู้ชาย-ผู้หญิง อายุตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไป

ภาพ 19 แผนภูมิแนวทางที่ 2 และ Inspiration-concept เพื่อประยุกต์ใช้ในการออกแบบผ้าทอและผลิตภัณฑ์แนวทางที่ 2

แนวทางที่ 3 Freshness Of Natural กลุ่มโทนสีเขียว-สีเขียว (Green Colors Tone)

- กลุ่มผลิตภัณฑ์ที่นำมาออกแบบในแนวทาง คือ ผ้าผืน เครื่องประกอบการแต่งกาย (ผ้าพันคอ ผ้าคลุมไหล่และเนคไท) และของตกแต่งบ้าน
- โทนสีที่นำไปใช้ในการออกแบบลวดลาย

ภาพ 20 โทนสีที่นำไปใช้ในการออกแบบลวดลาย

- กลุ่มลวดลายต้นแบบ คือ กลุ่มลวดลายพรรณไม้ประเภทลายต้นสนซึ่งเลียนแบบมาจากธรรมชาติของต้นสน กลุ่มลวดลายเรขาคณิตมาจากรูปทรงสี่เหลี่ยม สามเหลี่ยม และกลุ่มลวดลายสัตว์พวกผีเสื้อและปีกนก
- กลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มวัยรุ่น และกลุ่มวัยผู้ใหญ่ ตั้งแต่อายุ 20-59 ปี และวัยผู้สูงอายุตั้งแต่อายุ 60 ปี ขึ้นไป ได้ทั้งผู้บริโภคในท้องถิ่นและกลุ่มนักท่องเที่ยว

ภาพ 21 แผนภูมิแนวทางที่ 3 และ Inspiration-concept เพื่อประยุกต์ใช้ในการออกแบบผ้าทอและผลิตภัณฑ์แนวทางที่ 3

แนวทางที่ 4 Enjoy To Play กลุ่มโทนสีแดง (Red Colors Tone)

- กลุ่มผลิตภัณฑ์ที่นำมาออกแบบในแนวทาง คือ ผ้าผืน เครื่องประกอบการแต่งกาย (ผ้าพันคอ ผ้าคลุมไหล่และเนคไท) และของตกแต่งบ้าน

- โทนสีที่นำไปใช้ในการออกแบบลวดลาย

ภาพ 22 โทนสีที่นำไปใช้ในการออกแบบลวดลาย

- กลุ่มลวดลายต้นแบบ คือ กลุ่มลวดลายขอ(หวี) ลายโคม และลวดลายเรขาคณิต ซึ่งมีรูปทรงกลายเป็นเรขาคณิตเชื่อมต่อกัน
- กลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มวัยรุ่น และกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่เพิ่งเริ่มทำงานจนถึงวัยกลางคน อายุตั้งแต่ 20-39 ปี ทั้งชายและหญิงได้ทั้ง ผู้บริโภคในท้องถิ่นและกลุ่มนักท่องเที่ยว

ภาพ 23 แผนภูมิแนวทางที่ 4 และ Inspiration-concept เพื่อประยุกต์ใช้ในการออกแบบผ้าทอและผลิตภัณฑ์ แนวทางที่ 4

1.1.1 ผลการวิเคราะห์แบบประเมินความเหมาะสมของแนวทางการออกแบบศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัด สกลนคร เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์แบบประเมินความเหมาะสมของแนวทางการออกแบบศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนครจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ โดยรวมในแต่ละด้านเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์

ข้อ	แนวทาง	ด้านความสวยงาม สีสัน และ ลวดลาย		ด้านการสื่อถึงเอกลักษณ์ของผ้าพื้นถิ่นจังหวัด สกลนคร		ด้านวัสดุ และการผลิต		ด้านวัสดุ และการผลิต		รวม		ระดับความ คิดเห็น	อันดับ
		$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D		
1	แนวทางที่ 1	4.67	0.35	4.50	0.47	4.67	0.47	4.67	0.47	4.63	0.44	มากที่สุด	1
2	แนวทางที่ 2	3.67	0.76	3.50	0.88	3.93	0.84	3.67	0.74	3.69	0.81	มาก	4
3	แนวทางที่ 3	4.17	0.88	3.92	0.75	4.33	0.94	4.33	0.94	4.19	0.88	มาก	2
4	แนวทางที่ 4	3.75	0.65	3.67	0.56	3.93	0.84	3.78	0.90	3.78	0.74	มาก	3

จากตารางที่ 4 ผลการประเมินการแนวทางการออกแบบศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร จากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบจำนวน 3 คน มีความเห็นสอดคล้องกันว่าแนวทางการออกแบบศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนครมีความเหมาะสมมากที่สุด โดยเรียงลำดับดังนี้

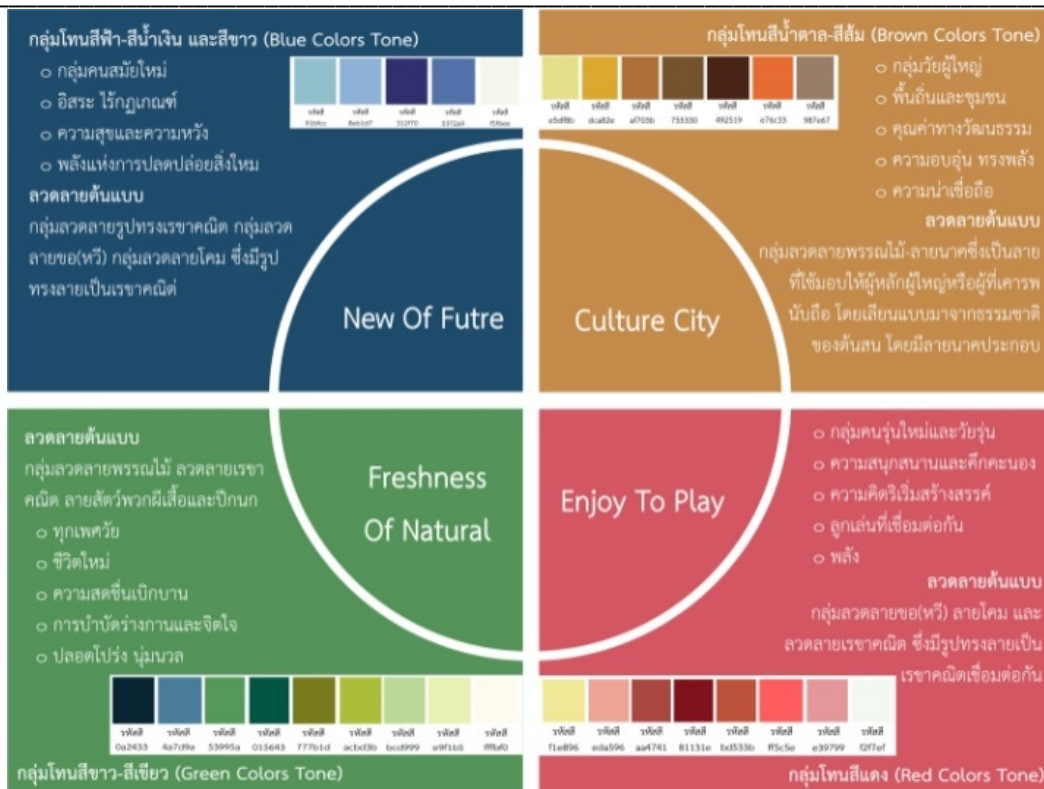
อันดับที่ 1 แนวทางที่ 1 New of future มีค่าความเหมาะสมมากที่สุด

อันดับที่ 2 แนวทางที่ 3 Freshness Of Natural มีค่าความเหมาะสมมาก

อันดับที่ 3 แนวทางที่ 4 Enjoy To Play มีค่าความเหมาะสมมาก

อันดับที่ 4 แนวทางที่ 2 Culture City มีค่าความเหมาะสมมาก

1.1.2. สรุปผลโครงสร้างรวมแนวทางการออกแบบศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร จากแนวทางทั้ง 4 ที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำมาวิเคราะห์หา สามารถสรุปเป็นโครงสร้างรวมของแนวทางการออกแบบศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร ได้ดังนี้

ภาพ 24 โครงสร้างรวมแนวทางการออกแบบศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร
ที่มา : จัดทำโดย รัชนิกร กุศลานนท์

2. ผลการวิจัยแนวทางการออกแบบศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร นำมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องประกอบการแต่งกาย ผู้วิจัยจะนำองค์ความรู้ที่ได้มาประยุกต์สู่การออกแบบลวดลายผ้าทอพื้นถิ่นในจังหวัดสกลนคร เพื่อให้เกิดเป็นลวดลายใหม่ๆ และผลิตภัณฑ์ที่ประยุกต์มาจากแนวทางการออกแบบศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนครทั้ง 4 แนวทางโดยใช้หลักการออกแบบลวดลายทอ-จักสาน ของพินาลิน สาริยา (2549: หน้า 124) ซึ่งผู้วิจัยได้คำนึงถึงข้อจำกัดของพื้นที่ในการออกแบบลวดลายทอ-จักสาน กรณีเป็นลวดลายทอ-จักสานที่ได้ผลงานเป็น 2 มิติ คือ ลักษณะแบน มีความกว้าง ความยาวเท่านั้น

ผู้วิจัยได้ศึกษาขนาดของฟืมที่ใช้ในการทอผ้าพื้นถิ่นร่วมกับเครื่องทอแบบตั้งในจังหวัดสกลนครโดยมีขนาดหน้ากว้างของฟืมทอผ้าอยู่ที่ 35 เซนติเมตร, 50-65 เซนติเมตร, 80-85 เซนติเมตร, 100-120 เซนติเมตร และ 130-140 เซนติเมตร ซึ่งในการออกแบบลวดลายผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นจังหวัดสกลนครที่ประยุกต์ใช้องค์ความรู้มาออกแบบลวดลายผ้าทอนี้ ลวดลายที่ออกแบบสามารถทอได้ตั้งแต่ฟืมที่มีหน้ากว้าง 50-65 เซนติเมตรขึ้นไป

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลที่สามารถสร้างแนวทางการออกแบบทั้ง 4 และเกิดเป็นองค์ความรู้ในการนำมาประยุกต์ใช้สร้างลวดลายผ้าทอพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร โดยมีขั้นตอนการออกแบบลวดลายผ้าทอ ดังต่อไปนี้

2.2.1. สรุปผลการออกแบบและพัฒนาลวดลายผ้าทอจากแนวทางการออกแบบศิลปหัตถกรรมผ้าทอพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์จากผ้าทอพื้นถิ่น โดยผู้วิจัยเลือกแนวทางที่จะนำมาออกแบบและพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ 1 แนวทาง ซึ่งเลือกจากการประเมินความเหมาะสมของแนวทางการออกแบบศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนครจาก

ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ โดยผู้วิจัยได้เลือกแนวทางที่ 1 New Of Future มีความเหมาะสมมากที่สุดมาออกแบบและพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์จริง

ภาพ 25 แนวทางการพัฒนาลวดลายผ้าทอพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร แนวทางที่ 1 New Of Future

ภาพ 26 แบบร่างการออกแบบและพัฒนาลวดลายผ้าทอพื้น จากแนวทางที่ 1 New Of Future

สรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยสามารถสรุปผลของรูปแบบลวดลายที่ออกแบบจากแนวทางการออกแบบศิลปหัตถกรรมผ้าทอพื้นถิ่นจังหวัดสกลนครตามลำดับได้ดังนี้

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์การประเมินความเหมาะสมการออกแบบและพัฒนาลวดลายผ้าทอพื้น จากแนวทางที่ 1 New Of Future

ข้อ	รูปแบบ	ด้านความสวยงาม สี สัน และลวดลาย		ด้านรูปแบบ รูปทรงของผลิตภัณฑ์		ด้านการสื่อถึงเอกลักษณ์ของผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร		ด้านวัสดุ และการผลิต		ด้านความจำเป็น และความต้องการ		รวม		ระดับความคิดเห็น	อันดับ
		$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D		
1	รูปแบบที่ 1	4.50	0.47	4.17	0.24	3.83	0.44	4.58	0.47	4.33	0.35	4.28	0.39	มาก	2
2	รูปแบบที่ 2	3.42	0.47	3.50	0.47	4.00	0.82	4.25	0.91	4.17	0.88	3.87	0.71	มาก	5
3	รูปแบบที่ 3	5.00	0.00	5.00	0.00	4.67	0.47	4.84	0.24	4.42	0.35	4.79	0.21	มากที่สุด	1
4	รูปแบบที่ 4	3.33	0.47	3.33	0.47	4.42	0.47	4.59	0.47	4.25	0.47	3.98	0.47	มาก	4
5	รูปแบบที่ 5	3.58	0.56	3.67	0.47	4.25	0.65	4.59	0.47	4.17	0.35	4.05	0.50	มาก	3

จากตารางลวดลายที่สามารถนำมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นจังหวัดสกลนครได้จริง คือ รูปแบบที่ 3 ซึ่งนำมาทอเป็นผลิตภัณฑ์ที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบในตารางที่ 4.32 โดยผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมกับลวดลายมากที่สุด คือ ผ้าผืนและเครื่องประกอบการแต่งกาย (ผ้าคลุมไหล่ ผ้าพันคอ เนคไท) มีค่าความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{x} = 4.67$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.47)

ภาพ 27 รูปแบบที่ 3 ลวดลายผ้าทอที่พัฒนามาจากแนวทางการออกแบบที่ 1 New Of Future ที่นำมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องประกอบการแต่งกาย (ผ้าคลุมไหล่ ผ้าพันคอ เนคไท)

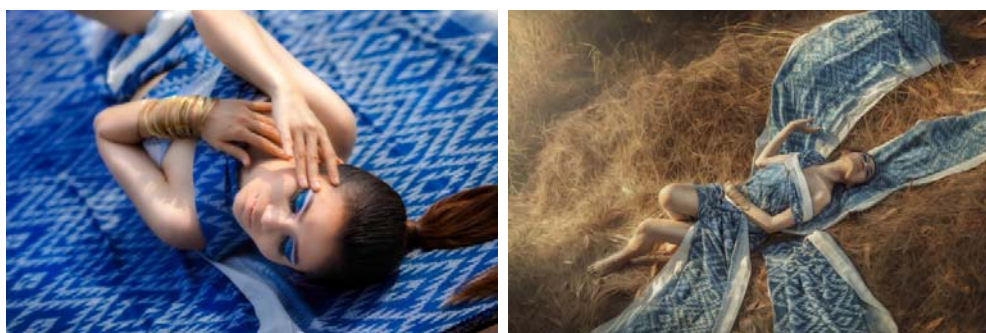
2.2.2. ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ ที่เกิดจากแนวทางการออกแบบศิลปหัตถกรรมผ้าทอพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร โดยผู้ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์จากการประยุกต์ใช้แนวทางการออกแบบศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร จำนวน 200 คน

ตารางที่ 6 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายและผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์จากการประยุกต์ใช้แนวทางการออกแบบศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร

ข้อ	รายการ	รูปแบบที่ 1		
		n=200		ระดับ
		$\bar{x}$	S.D	ความคิดเห็น
1	ความพึงพอใจด้านความสวยงาม	4.60	0.49	มากที่สุด
2	ความพึงพอใจด้านประโยชน์ใช้สอย	4.42	0.63	มาก
3	ความพึงพอใจด้านการสื่อถึงเอกลักษณ์ของผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร	4.59	0.54	มากที่สุด
4	ความพึงพอใจด้านความจำเป็นและความต้องการ	4.78	0.50	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจที่รวมทุกด้าน		4.60	0.54	มากที่สุด

จากตารางผลการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมไหล่จากการประยุกต์ใช้แนวทางการออกแบบศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร สามารถสรุปผลรวมทุกด้านได้ดังนี้ ความพึงพอใจรวมทุกด้านมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมาย ($\bar{x} = 4.60$, S.D. = 0.54) โดยได้ผลความพึงพอใจจากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 200 คน มีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้นจากแนวทางการออกแบบศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร แนวทางที่ 1 New Of Future อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด

อภิปรายและสรุปผล

ภาพ 28 fashion การนำเสนอผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมไหล่ ที่เกิดจากแนวทางการออกแบบศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร แนวทางที่ 1 New of future

จากการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลของศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร เพื่อประยุกต์ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ ผู้วิจัยได้เริ่มศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเริ่มต้นจากการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่นจังหวัดสกลนครเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลวิถีชีวิต ผ้าที่สวมใส่ และลวดลายผ้าของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อมาวิเคราะห์หาเอกลักษณ์ของผ้าที่มีอยู่ในพื้นถิ่น

จังหวัดสกลนคร จนสามารถรวบรวมลายผ้าทอในท้องถิ่นของจังหวัดสกลนครที่เป็นลวดลายโบราณและลายดั้งเดิมได้ และนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาลวดลายและสีสันทันที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะในท้องถิ่นสกลนคร

ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้สามารถสร้างเป็นแนวทางการออกแบบ โดยเริ่มจากการทดลองย้อมเส้นใยฝ้ายเพื่อหาเอกลักษณ์ของสีสันทันในท้องถิ่น และวิเคราะห์หาลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมจากผ้าทอที่มีการทอสืบต่อกันมาอย่างช้านาน จนได้ลายผ้าต้นแบบที่สื่อถึงเอกลักษณ์ นำลวดลายและสีสันทันของผ้าทอพื้นถิ่นเหล่านั้นจัดทำเป็นแบบสอบถามด้านเอกลักษณ์ผ้าทอพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร เพื่อให้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญผ้าทอพื้นถิ่น นักวิชาการวัฒนธรรม ผู้จำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ในศูนย์ otop center และผู้ทอผ้าในจังหวัดสกลนคร เป็นผู้ตอบประเมินแบบสอบถาม และจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญทำให้ทราบถึงเอกลักษณ์ที่แท้จริงของผ้าทอพื้นถิ่น ทำให้สามารถสร้างเป็นแนวทางการออกแบบได้ 4 แนวทาง คือ New Of Future, Culture City, Freshness Of Natural และ Enjoy To Play ซึ่งแนวทางที่ได้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบลวดลายผ้าทอรูปแบบใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายหรือกลุ่มผู้บริโภค โดยสื่อถึงเอกลักษณ์สีสันทันและลวดลายเดิมของผ้าทอพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร จนเกิดเป็นผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายและเครื่องประกอบการแต่งกาย (ผ้าคลุมไหล่ ผ้าพันคอ เนคไท) ที่มีรูปแบบของลวดลายผ้าทอที่พัฒนามาจากแนวทางการออกแบบศิลปหัตถกรรมผ้าทอพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร แนวทางที่ 1 New Of Future

โดยงานวิจัยนี้ได้สอดคล้องกับโครงการวิจัย เรื่องการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการออกแบบ ด้านการผลิต และกระบวนการนำเสนอผลิตภัณฑ์จากผ้าทอย้อมสีธรรมชาติเชิงธุรกิจแบบองค์รวมเพื่อพัฒนาศักยภาพอุตสาหกรรมผ้าทอย้อมสีธรรมชาติในชุมชนท้องถิ่นของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และงานวิจัยเรื่องคุณลักษณะผ้าไทยตามความต้องการของนักออกแบบเสื้อผ้า ซึ่งงานวิจัย 2 เรื่องมีจุดประสงค์และผลของการวิจัยที่สอดคล้องกันกับเรื่องการศึกษาและพัฒนาศิลปหัตถกรรมผ้าพื้นถิ่นจังหวัดสกลนคร เพื่อประยุกต์สู่แนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและพัฒนาเพื่อให้เกิดแนวทางการออกแบบผ้าพื้นถิ่นที่มีในท้องถิ่นรูปแบบเดิมๆให้มีความหลากหลาย สามารถขยายรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากผ้าทอพื้นถิ่นให้มีความน่าสนใจและตรงตามความต้องการของผู้บริโภค และช่วยเผยแพร่ผ้าทอในท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น โดยผ่านกระบวนการออกแบบผ้าทอพื้นถิ่นจากแนวทางการออกแบบของผู้วิจัยที่กำหนดไว้ และสามารถนำผลการวิจัยที่ได้ไปพัฒนาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ได้อีกหลากหลาย โดยนำแนวทางการออกแบบ 4 แนวทาง ที่ได้จากการวิจัยไปสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ภายในชุมชนหรือกลุ่มทอผ้าเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จักและมีรูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่สามารถดึงดูดกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มผู้บริโภคใหม่ได้

เอกสารอ้างอิง

- เกื้อกุล สุชีโรจน์. (2543). **คุณลักษณะผ้าไทยตามความต้องการของนักออกแบบเสื้อผ้า**. กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
- ณัฐภัทร จันทวิช, เรียม พุ่มพงษ์แพทย์ และพนมบุตร จันทรโชติ. (2540). **ผ้าพื้นเมืองอีสาน**. กรุงเทพฯ: สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ.
- ดารณี บุญยประสพ, บรรณาธิการ. (2543). **ลวดลายและสีสันทันบนผ้าทอพื้นเมือง**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ดิสนีย์ สิงหวิเศษชัย. (2552). **@ออกแบบสิ่งทอ**. กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พรินต์ติ้ง เฮ้าส์.
- พินาลิน สาริยา. (2549). **การออกแบบลวดลาย**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วิมลพรรณ ปีธวัชชัย. (2516). **ผ้าอีสาน**. กรุงเทพฯ: พิษณุเศ.
- ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์ และคณะ. (2546). **การถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการออกแบบ ด้านการผลิต และกระบวนการนำเสนอผลิตภัณฑ์จากผ้าทอย้อมสีธรรมชาติเชิงธุรกิจแบบองค์รวมเพื่อพัฒนาศักยภาพอุตสาหกรรมผ้าทอย้อมสีธรรมชาติในชุมชนท้องถิ่นของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน**. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2545). **ผ้าไทย...สายใยแห่งภูมิปัญญา...สู่คุณค่าเศรษฐกิจไทย**. กรุงเทพฯ: องค์การ
ค้ำของคุรุสภา.

สำนักงานศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสกลนคร. (2554). **ประวัติชนเผ่าพื้นเมือง จังหวัดสกลนคร**. สกลนคร: สำนักงานศูนย์วัฒนธรรม
จังหวัดสกลนคร.

สถาบันหม่อนไหมแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ.(2551). **นวัตกรรมลดทลายบนผืนผ้า...
ไหมไทย**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

สถาบันหม่อนไหมแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ.(2551). **พรรณไม้ย้อมสี...ไหมไทย
พื้นบ้าน**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.